

pristaša v zasebnem in javnem življenju priznanje katoliških načel in izpolnjevanje krščanskih dolžnosti. To je bistveno v nasprotju s svoječasnimi izvajanjimi dr. Breclja, ki je po Šusteršiču razglasil načelo, da v S. L. S. ne gledajo na to, kako kdo vrši svoje verske dolžnosti, zadoštuje, da je dober in zvest pristaš stranke. Župan Rejec iz Šebrelj je poročal o S. L. S. ter kmetiškem in delavskem stanu, kurat Abram o našem narodnem položaju in dr. Česnik o organizaciji stranke. Dr. Breclj je prečital statut. Izvoljeni so v vodstvo: vikar J. Abram, dekan Berlot, župnik Rojec, dekan Valentinčič, poslanec Fon, primarij dr. Breclj, trgovec J. Kopač, župan Črnič iz St. Petra, Albin Špacapan, župan Kovačič K. in urednik Krenžar. Sprejeli so tudi nekaj resolucij glede zmage nad dosedanjo breznačelno politiko S. L. S. na Goriškem, proti krivicam, ki nam jih prizadevajo Italijani in Nemci, in izrekli so zaupanje svojim trem deželnim poslancem. Dosedanji načelnik S. L. S. na Goriškem je bil dr. Anton Gregorič, od sedaj naprej bo vodil isto S. L. S. poslanec Fon, nekdanji liberal, poznaje starost, sedaj novo struarski voditelj.

Tržaške vesti.

—t— **Tržaško šolsko vprašanje.** V nedeljo je imelo polit. društvo »Edinost« svoj občni zbor, kjer je bil tudi govor o tržaškem šolskem vprašanju. — Glede na misel, ki jo je sprožil tov. Adrej Čok, naj bi se začela zopet akcija za slovensko srednje šolstvo v Trstu, je poudarjal dr. Rybaf, da se je o stvari že večkrat govorilo v državnem zboru, toda napredka pa le ni v njej. Dobro pa je, da se zopet potrka pri vladi, ki se o naših potrebah nikakor ne da točno poučevati, kar se je pokazalo zlasti pri podražavljanju učiteljstva na CMD. šolah. V ministru so mislili, da je razen treh že podražavljeno vse učiteljstvo, dočim jih pa ni podražavljeno še 20. Pred dvema letoma jih je bilo še 8; ker pa so jih potem podražavili pet, so mislili, da so ostali samo trije. V resnici pa je število naših šolskih otrok raste tako hitro, da potrebujemo več novega učiteljstva, nego so ga podražavili. Da se zopet spomni vlada naših zahtev na šolskem polju, je predlagal govornik sledečo resolucijo: »Pozivlja se c. kr. vlada, naj v najkrajšem času popolnoma podžavi slovensko ljudsko šolo v Trstu, ako noče prisiliti občine, da izpolni svojo dolžnost napram slovenskim občinarjem, prebivalcem v mestu, in naj poskrbi za to, da se tudi slovenskim Tržačanom omogoči uživanje dobrote srednjega in strokovnega šolstva v materinem jeziku.« — K resoluciji je poudarjal tov. Čok, da je čas za zahtevo slovenskih srednjih šol sedaj jako ugoden. Na pripravnici je okrog 300 slovenskih šolskih otrok, na šolah CMD. je okrog 300 otrok v IV. in višjih razredih, na okoličanskih šolah pa jih je v IV. razredu tudi okrog 400; vseh skupaj torej okrog 1000. Ti slovenski otroci imajo vendar tudi pravico do srednješolske izobrazbe v svojem materinem jeziku.

—t— **Smrtna kosa.** Umrl je po dolgi in mučni bolezni učiteljski Alojzij Bunc v cvetu svoje mladosti. Bil je marljiv in širpaticen mladenič. — Kruto zadetemu očetu in vsej spoštovani rodovini naše sožalje!

—t— **Nemško politično društvo v Trstu** je imelo občni zbor, na katerem je pozvalo nemški »Nationalverband«, naj ustanovi posebni odtok za študiranje in varstvo nemških interesov v Primorju. Dalje je društvo izjavilo, da slabitev italijanskega elementa v korist Slovanov nemške interese v Primorju slabi in naj v tem smislu pritiska »Nationalverband«.

—t— **Zemljevid »Okrožje Trstac«,** ki ga je izdala trž. podr. S. P. D., se dobiva v knjigarni Gorenjca & Co., ulica Caserma, v tobakarni Lavrenčiča, trg Caserma, in pri odboru trž. podružnice S. P. D. ulica Torre bianca št. 41, I. Cena malih zemljevidov znaša 50 vin., a večjih za urade, pisarnice 1 K 60 vin.

—t— **Razpis štipendij.** Odbor Dijaškega podpornega društva v Trstu podeljuje za šolsko leto 1913/14, iz Ivan Marija Vatovčeve ustanove za slovenske dijake tržaške gimnazije in po določilih ustanovnega pisma štipendij v znesku 300 K. — Pravice do štipendij imajo pridni, nadarjeni in potrebni ubožni dijaki tržaške državne gimnazije, ki so slovenske narodnosti ter obiskujejo obligatni slovenski tečaj na istem zavodu. Ako so sicer dani vsi pogoji, imajo prednost dijaki, rojeni pri Sv. Ivanu pri Trstu, in ako bi takih ne bilo, tedaj dijaki, rojeni v tržaški okolici. — Prošnje za podelitev morajo biti pisane in opremljene z listinami v sledečem odstavku ter poslani s pošto na podpisani odbor v roke društvenega tajnika Miroslava Pretnerja, vodje c. kr. pripravnice srednjih šol v Trstu, ulica Fontana št. 10, II. nadstr. — Prošnjam je priložiti rojstni

in krstni list, šolska izpričevala vsaj poslednjih dveh tečajev, potrdilo ravnateljstva tržaške državne gimnazije o tem, da je prosilec vpisan kot redni dijak tega zavoda in da obiskuje obligatni slovenski tečaj, in končno ubožni list. Prošnje je vložiti najdalje do 15. decembra 1913, na kasneje dospelje prošnje se odbor ne bo oziral.

—t— **Razveljavljena pogodba.** Tržaški magistrat je pred kratkim kupil prostore in poslopje bivšega škofijskega konvikta v Trstu za 450.000 K, toda namestništvo je to razveljavilo, češ, da je kupna cena dosti previsoka. Zato je potrebna sedaj nova cenitev in nova pogodba. V rečenem posloju misli tržaški magistrat naseliti umetniški muzej in napraviti slikarsko galerijo, kakor imajo to že vsa večja mesta.

Istrske vesti.

—i— **Cosara — šolski »referent« v Kanfanaru.** Iz kanfanarske občine nam pišejo: V kanfanarski občini neomejno pašuje občinski tajnik Cossara (Košara). Občinski odbor je imenoval tega hrvaškega rengata za — šolskega referenta. Cossara je v tej lastnosti dosledno zavračal vse v hrvaškem jeziku dopisane vloge z motivacijo, da tega jezika ne razume. Okrajno glavarstvo v Pulju je pa tem komedijam napravilo konec s tem, da sklepa občinskega sveta glede imenovanja Košare šolskim referentom ni potrdilo. Velemožni gospod »referent« odnosno njegov mameluški občinski svet se je proti temu ukrepu okr. glavarstva pritožil na namestništvo, ali brez uspeha, zakaj namestništvo je utok odbilo z razlogom, da Cossara ne posreduje sposobnosti za šolskega referenta. — Kakor čujemo, bo namesto Cossare imenovan za to mesto učitelj (seveda od strani vlade), ki ima v to potrebne sposobnosti.

—i— **Legia Nazionale.** V Istri skoro ni italijanskega kmetiškega prebivalstva. Da je pa še danes veliko občin v italijanskih rokah, ki štejejo po veliki večini slovensko prebivalstvo, je krivo na eni strani pomanjkanje slovenske posvetne inteligence na kmetih, izobraženih in narodno zavednih posestnikov in slovenskih ljudskih šol, na drugi strani pa gospodarska zaslužjenost in pogubonosno delovanje društva Lega Nazionale. Ni dolgo tega, ko je bilo v listih čitati o kazenskem procesu proti nekemu učitelju tega društva, ki je v čisto hrvaškem Sovinjaku v buzetskem okraju pri hrvaškem cerkvenem pravilu demonstrativno s hrvaškimi učenci svoje italijanske šole v latinškem, odnosno italijanskim peštem motil cerkveno opravilo. Lahko rečemo, da v Istri niti ena šola društva Lega Nazionale ni namenjena otrokom italijanske narodnosti. Nasprotno se morajo naši zastopniki z vsemi silami bojevati za ustanovitev najpotrebnejših slovenskih ljudskih šol in dajati Italijanom še koncesije za to.

Koroške vesti.

—k— **Einšpielerjeva slavnost v Celovcu** se je obnesla prav dobro. Prihitelo je mnogo ljudstva iz vseh krajev slovenske Gorotane, prišlo je tudi par gostov iz Ljubljane. Slavila sta Einšpielerja v jedernatih besedah poslanec Fr. Grafenauer in dr. A. Medved iz Maribora. Do izgovorov ni prišlo, dasi so že par dni pred shodom celovške »Frei Stimmen« vabile Celovčane na protidemonstracijo. Naša slavna vlada ni konfiscirala dotične številke. Pa Celovčani so bili topot modrejši nego »Frei Stimmen« in slavna vlada! Slovencem so dali mir!

—k— **Izvolitev deželnega poslanca.** V zadnji seji trgoveške in obrtniške zbornice koroške v Celovcu je bil soglasno voljen za deželnozbornskega poslanca drž. poslanec Dobernik, ki je bil v deželnem zboru od leta 1903. do leta 1908, kot zastopnik mesta Celovca.

Splošni vestnik.

Parlament. Dne 2. t. m. so nadaljevali debato o Pacherjevem nujnem predlogu. Govoril je posl. Hillebrand. Jedro njegovega govora je glasom časniških poročil: V nemških krajih na Češkem so učitelji večinoma zagrizeni sovražniki socialne demokracije, tako da s strankarskega stališča ne bi mogli nobenega povoda, da bi se potegovali zanje. Mi pa upoštevamo bedo učiteljev. Predlog, da se določi iz državnih predkazov 20 milijonov za izboljšanje učiteljskih plač, je izprožil socialistični zastopnik učiteljstva na Štajerskem. Takrat je bil ta predlog dober, ker ni bilo dobiti za dežele več kakor 20 milijonov. Zdej pa je iz 20 milijonov postal 40. Pacherjev predlog je torej zastarel. Ministrski predsednik je svojčas sam zahteval nujno rešitev finančnega

načrta, češ, da so vsi predlogi določeni za učitelje.

Prošnja naših malih ob ogroženih mejah. Rodoljubke in rodoljubi! Blagi dobrotniki naši! Do vas se obračamo, ki imate gorko srce za nas malčke ob meji. Vdano vas prosimo, podarite nam igrače, ki leže morebiti doma nedotaknjene od vaših malih? Prihaja božič, vaši otroci dobe lepa darila, in mi ubogi mali? Kdo se nas usmili, kdo nas obdari, kdo razveseli naša srca? Ubožni so naši starši, pomanjkanje je v naših hišah. Ve ljube rodoljubke in rodoljubi, v vas stavimo svoje nade, svoje zaupanje. Mraz prihaja, bogati otroci so zaviti v gorko obleko, mi pa zmrzujemo, ker vlada med nami siromaštvo. Dobrotnice naše, podarite nam gorkih oblačil, da bomo hodili lahko v šolo, k živemu studentu mile materine besede. Zlahka bi dobili gorkih oblačil, ljubkih igračic od svojih narodnih sovražnikov, ki nas vabijo na vse načine pod svojo streho, toda mi smo Slovenci in hočemo ostati Slovenci, ne maramo judeževih grošev, mi nismo na prodaj. Polni nad in upanja čakamo na vašo blagonaklonjenost. Vaši vdani malčki družbe sv. Cirila in Metoda. — Igrače, oblačila in darovi naj se pošiljajo na pisarno družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljano.

Osebna vest. Umetnostni zgodovinar dr. Vojeslav Mole je dodeljen novoustanovljenemu c. kr. deželnemu konservatoriju za Dalmacijo s sedežem v SPLITU za umetnostno-zgodovinske agende.

Miklošičeva stoletnica. Dne 20. novembra je preteklo sto let, kar se je v vasi Radomerščah na Murskem polju narodil veliki slovenski čenjak dr. Frane Jurij vitez Miklošič. Njegova slavna dela še danes pričajo o velikih talentih, ki jih ima v sebi slovenski narod. Umrl je veliki naš rojak dne 7. marca 1891.

Ciril-Metodove podružnice so prispevale leta 1912 K 71.157,08, a letos, v času od 1. januarja do inkl. 5. novembra 1913. l. K 47.297,57. Da ne bomo nazadovali tudi v tem letu, nabrati moramo torej do konca tega leta še K 23.877,51. — Podružnice! Nabirajte marljivo članarino in darila! Pošiljajte prispevke vodstveni blagajnici!

Novo plače vojakom in podčastnikom se s 1. januarjem 1914 tako določijo, da bodo dobili naredniki dnevno 70, četovodje 45, desetniki 30, poddesetniki 20 in vojniki 16 vin. Četovodjem, desetnikom in poddesetnikom, ki so dobivali dozda 48, 36 in 24 vinarjev, se določi tudi sedaj nova plača, a razloček jim še naprej ostane kot osebna doklada, dokler jih ne bodo povišali. Izplačevalo se bodo te plače 1. in 11. vsakega meseca za deset dni, 21. vsakega meseca pa še za ostale dni.

Izdaja pisemskih znamk v svitkih. Počeni s 1. grudnom 1913 se bodo oddajale pisemske znamke po 3, 5, 10, 20, 25, 30 in 35 vin. tudi v svitkih. Svitki znamk po 3, 5 in 10 vinarjev majo po 1000, drugi pa po 500 znamk. Svitki se morejo kupovati samo na poštah uradih, in sicer jih bodo imeli v zalogi začasno samo tisti poštni uradi, ki se jim bo kupovanje svitkov poprej naznanilo. Svitki se bodo prodajali po imenski vrednosti znamk brez zviška.

Razgled po šolskem svetu.

— **Organizacija Nemcev v Hrvaški in Slavoniji.** V Rumi je zborovalo pred kratkim okolo 300 Nemcev, da osnujejo zvezo Nemcev v Hrvaški in Slavoniji. Do te organizacije je došlo največ zaradi šolskih vprašanj. — Na tem zborovanju je imel daljši govor Ferdinand Linder, urednik lista »Deutsches Volksblatt« v Rumi. Rekel je med drugim: Pred par leti so se še posmehovali gibanju Nemcev v Hrvaški in Slavoniji kot umetno izzvanemu gibanju. Istočasno so se poizkusila vsa sredstva, da potlačijo to gibanje. Pokazalo se je, da je bilo to gibanje prirodna potreba in danedajšnji je malo krajev v Hrvaški in Slavoniji, kamor ne bi bila prodrla nemška misel. Da smo mogli odbiti napadanje na naše gibanje, smo morali seči po sredstvu samopomoči. V Hrvaški in Slavoniji je vsega skupaj 1496 ljudskih šol; na vsakih 1775 prebivalcev odpade po ena ljudska šola. 130 učiteljskih mest ni zasedenih. Od 399.309 šolskih obvezancev poseča šola samo 274.183, torej samo 68,66 odstotkov. K tem bi se moralo prišteti še 125.126 otrok, ako bi ni bilo v deželi privatnih šol. Od nemških šolskih otrok ne more 50 odstotkov pohajati v nikako šolo, 80 odstotkov otrok ne dobiva sploh nikakega poduka v nemškem jeziku. — Linder pravi, da je naloga zveze, osnovati si šolskih zalog, da tako naredijo Nemci konec današnjim šolskim razmeram. Kot daljno važno nalogo je označil gospodarsko organizacijo Nemcev z obsežno delavnostjo, da se dvigne splošna izobrazba. Delovanje zveze bo podpi-

rala posebna organizacija nemških gospa. — Po tem govoru je bilo izvoljeno začasno vodstvo zveze. Prva glavna skupščina bo v Oseku. — Tako se bodo Nemci organizirali na šolskem in gospodarskem polju, da se še bolj utrdijo v Hrvaški in Slavoniji.

— **Šolstvo na Tirolskem.** Na Tirolskem je po najnovejši statistiki 947.000 prebivalcev in 147.693 učencev. V nemškem delu dežele je 82.930 učencev, v laškem delu pa 64.763. Število učiteljev na Tirolskem znaša 1241, učiteljic pa 1514. Meščanskih šol ni več kot sedem. — Vseh ljudskih šol je 1360 in od teh 61 zasebnih, ki so vse v duhovski oskrbi.

— **Vsak otrok mora imeti eno veropovedanje,** tudi če so starši brezverci. Tako je razsodilo pred kratkim upravno sodišče v neki pravdi, ki je za današnje čase prav zanimiva. Starši so n. pr. pri-glašeni kot brez konfesije, a njih otroci, ki obiskujejo šolo, morajo v tem času obiskovati pouk ene ali druge vere, ki je v naši državi priznana.

— **Avstrijski nadvojvoda — vseučiliški dijak.** Nadvojvoda Maksimilijan, mlajši brat nadvojvode Franca Jožefa, je bil pred kratkim vpisan na dunajski univerzi kot reden slušatelj. Po dolgem času je on prvi nadvojvoda, ki obiskuje avstrijsko univerzo. Nadvojvoda je pred kratkim napravil, kakor znano, zrelostni izpit na neki dunajski gimnaziji in se sedaj vpisal v juridično fakulteto, ker se hoče baviti z državnopravnimi študijami.

— **Židje na Ogrskem.** Nikjer na svetu se menda židom ne godi tako dobro, kakor ravno na Ogrskem. Glasom ogrskega naučnega ministrstva je na Ogrskem 416 židovskih šol, v katerih poučuje 832 židovskih učiteljev nad 33.000 židovskih otrok. Je sicer 94.000 šoloobveznih židovskih otrok na Ogrskem, pa so tako raztreseni, da jih ni mogoče zbrati v židovske šole. Država prispeva za židovske šole letno 558.889 K. Tu pa niso všteti židovski visokošolci, katerih je skoro polovica.

— **Tujce odklanjajo na nemških univerzah.** Zaradi odredbe naučnega ministrstva je število tujih dijakov na nemških univerzah omejeno. V Berlinu n. pr. ne sprejmejo nobenega dijaka več iz Rusije. In vendar ti mladi gospodje ne pridejo s trebihom za kruhom, ampak prinesejo denar v deželo.

— **Grki za grške šole v Bitolju.** Grška cerkvena občina v Bitolju z grškim nadškofofom na čelu deluje s posredovanjem grške vlade na to, da bi se grške šole v Bitolju zopet odprle. Grški nadškofof odpotuje v kratkem v Beograd, da sporoči srbski vladi prošnjo grškega prebivalstva osebno.

— **500 novih ljudskih šol v Argentini** odpro še letos, oziroma prihodnje leto. Državni zbor je v to svrhu dovolil osem milijonov peč.

— **Telovadno šolo v Skoplju** name-rava ustanoviti srbska vlada. Diplomirane strokovne učne osebe bi se vzele iz praškega Sokola.

— **Srbski dijaki smejo zopet v inozemstvo.** Srbsko vojno ministrstvo je odredilo, da smejo dijaki zopet na vseučilišča v inozemstvu. To se smatra za znamenje povoljnega zunanje-politiškega položaja.

— **Črnogorci v srbski vojni akademiji.** Črna gora je prosila srbsko vlado, da se v srbsko vojno akademijo sprejme 20 črnogorskih gojencev.

— **Šiba bo zopet pela v angleških šolah.** »Temps« piše, da je komisija za vzgojo sklenila, da se v angleških šolah uvedejo zopet telesne kazni.

— **Japonke in vseučiliški študij.** Japonske žene zaznamujejo lepo zmago. Ves Japan se je začudil, ko je vlada dovolila trem Japonkam, da smejo študirati na vseučilišču Tohoku v Sendalu. S tem se je največje japonsko vseučilišče odprlo tudi ženskam. V resnici nobena japonska postava ne izključuje žensk od višjih nauk toda javno mnenje je stoletja in stoletja onejevalo to pravico samo za moške. Sedaj je vseučilišče v Sendalu porušilo staro tradicijo, in ostale univerze se bodo ravnale po tem zgledu. Največ zaslug v tem oziru ima rektor vseučilišča v Kioto, Savayagam, mož modernih načel, ki z vso odločnostjo zastopa stališče, da se mladencem, ki so srečno prebile učiteljski izpit, ne more zabraniti obisk vseučilišč in ravnopravnost z dijaki.

Poslano.*

Moj odgovor!

Znani moj članek je prizadete precej razburil, ko so pa videli, da ga podpisuje

* Za vsebina je odgovorno uredništvo le toliko, kolikor določa zakon. Ured.